

à meo ibi hospite (nam tum adhuc in cœlibatu vixeram) Dn. Joh. Gebenhofero, Viro consularæ cognovi, cum oppidum illud montibus cinctum, qui scitent arboribus resiniferis, & plantis pingui succo dotatis, non quidem singulis annis, sed ætate tantum fervidiore, Mannam sat copiosam cœlitus delapsam, reperi foliis arborum adhærescentem conspici, exin mihi in votis, ut offerretur occasio, rem illam in Germaniâ insolitam, meis oculis usurpandi, laus & gratia sit superis, quadam ætate circa mensem Augustum, cum summo diluculo in vicinum montem ascendissem, inquirendorum simplicium causâ (cum ibi in copiâ succrescant Nardus celtica,

Rhodia radix, Gentiana major) meo contigit potiri desiderio, à famulo meo ad editiorem locum deductus, qui prior conspiciatus arbores candidantes, & cum propius accessissemus, depræhendimus illas Manna obductas, quasi nive cõspersas, cum singulari animi voluptate spectando. Post triennium, cum essem vocatus ad Illust. & Gener. Dn. Dn. Andream, L. B. de Stubenberg / ex colicâ graviter decumbentem, in arce Fravenburg / (quæ sita supra montem excelsum & tribus tantum miliaribus distat ab illo oppido) & famulus meus quadam matutinâ exspatiatus, in vicinis locis montanis, se consimilem vidisse materiam foliis arborum insidentem, mihi retulit.

EPISTOLA XVII.

Ad quendam Philiatrum contra eos, qui semini fæmineo derogare solent non solum principium activum, seu facultatem plasticam, sed & negant principium materiale.

Inter Medico-philosophos factionum res est, dum plerique semini fæmineo principium activum & materiale attribuunt, pauciores verò, præsertim Aristotelis Sectatores, inter eos D. Casparus Bartholinus Danus, illi patrocinando, semini fæmineo vim quidem plasticam adimit, sed in eo divortium facit, principium materiale non sanguini menstruo, sed il-

lius semini assignans, ad id statuedum impulsus à monstris ex diversorum animalium concubitu progenitis, matris similitudinem ac formam referentibus: his omnibus se opponit quidam Neotericus, ab Aristotelis sententiâ ne latum unguem recedens, utrumque negat, semini fæmineo non solum derogando facultatem plasticam, sed & inficendo principium materiale, id sanguini menstruo imputando.

Notum

Notum illud Græcorum: ὁ λόγος ἀντιπαλαίσει λόγους, rationes reverbent, aut evertunt rationes. Etsi Author ille in tractatu transmissio, opinionem suam, vel potius Aristotelis placitum, de semine fæmineo duplicatis lacertis, propugnare contendat, varia argumenta ad id suffulcendum opponat, sed ea tanti roboris haud æstimanda, ut in sua basi firmiter subsistant, quin vel unico afflatu dispellenda, obversis exemplis monstrorum ex commistione diversi generis animalium pronatorum, quæ suâ formâ ac similitudine, majori ex parte, matres repræsentant. Id sit adamantinum scutum, ad omnes illius, ictus excipiendos, avertendos Haud à scopo alienum hîc velut in campo aperto, nonnihil latiùs exspatiari & quædam, sed rariora tantum exempla, producere in medium, illius opinioni refraganua, quæ rem illustriorem reddant, ut illo velut jubare solari, magis relucescat veritas.

Choragus sit ipse Galenus, qui lib. 2. de Sem. ex coitu diversorum animalium speciem totam mutari & plus à matre provenire asserit, proponens exemplum Canis & Vulpis, ex quorum commistione, si canis mas vulpis speciem effici, si contra, in canis formam evadere, ut ex Vulpe, vulpes canina, ex cane, canis vulpinus progeneretur.

Majoris roboris gratiâ subjiciam

tria tantum notabiliora exempla petita à coitu belluino cum humanâ Gente. Olavus & Johannes Magnus fratres, & ambo Episcopi Upsalenses, referunt: Cum in agro Suerico, Virgo ab Urso rapta, constuprata & imprægnata, instante partu, enixa sit puerum pilosum, sed omnibus membris formâ humanâ conspicuum, ab eo cum adolevisset, & uxorem duxisset, filium procreatû, à quo postmodum aliquot Reges Daniæ profeminati. Siquidem istorum fides suspecta, suffragium ferat Saxo Grammaticus Historicus, idem astruens. Ambrosius Paræus lib. de Monstris, duo exempla rariora proponit, quorum alterum de nefariâ copulâ mulieris cum cane, ex in fatu pronatus, semihominis & semicanis effigie, qui ab umbilico sursum versùs humanam, hoc est, matris formam integram referret, deorsum verò, Patrem, hoc est canem, cruribus & pedibus hispidis repræsentaret. Alterum, de coitu hominis masculi cum scrofâ, ex in monstrum editum semihominis & semisuis effigie, capite, facie, omoplatis & anterioribus pedibus cute glabrâ, humanam speciem, toto corpore nefrendis, seu porcelli fetosi similitudinem exactè exprimeret.

Unicum adhuc exemplum subnectam depromptum ab actu venereo humano diversarum Nationum. In Hispaniâ & Italiâ (id mihi haud piden

pridem ex relatione primarii Senatoris Reip. Ulm. qui diu apud Genueses negociorum causâ commoratus, innotuit & oculatus testis, fide dignissimus) id denarrantem cum admiratione & animo libenti audiui, vel hac de causâ gratius, quod exin luculentum capiendum documentum, contra Aristotelis asseclas, abnuentes semen muliebri habere facultatem conformatricem, imò ne materiam quidem subministrare multis in locis esse licitum ac concessum Viris Christianis candidis feminas Æthiopicis captivas, sed prius Sacramento baptismatis initiatas matrimonio sibi jungere à quibus liberi progeniti, formâ & colore similes Matri, totius corporis habitu nigerrimo, dentibus & oculis candidissimis, more Æthiopum.

Hisce præmissis, quis tam exors Rationis, ut statuat, istum effectum caulari à sanguine menstruo, qui tantum inservit pro alimento, unde igitur amabò illa similitudo, nisi à seminali principio materno, nõ materiam solum suppetitante, sed & facultate plasticâ instructo, cum nulla materia (omnium Philosophorum consensu) per se sit activa, sed merè passiva, omnis actio à formâ cujusque rei specificâ proficiscatur, velut primario Naturæ instrumento. Et si similitudo speciei causæ materiali sit assignanda, tamen non talis materia fingenda, quæ iners, aut ociosa, sed

quæ virtute & facultate formatrice dotata: Si quis tam obstinatus ac refractarius, ut detrectet semini famineo *δύμιον πλαστικόν*, at si mens non obfusata, materiale ad minus principium admittat, necessum est.

Julius Cæsar Scaliger librum decimum Aristotelis de Historiâ animalium è græco transtulit in linguam latinam, & insuper commentariis illustravit, afferens, contra omnium aliorum interpretum mentem, librum illum esse genuinum Aristotelis partum, in quo disertè fateretur & agnoscit, semen famineum. conferre ad constitutionem fætus. Si autoritate pugnandum & standum, an non tanti viri, de quo Lipsius lib. i. Epist. eum Sapientiâ pænè similem Diis immortalibus, asseverare non dubitat, limatum iudicium, cæterorum conjecturis, meritò præferendum. An non cælestis Cancellarius, ipse Moses in Genes. apertè tradit: semen muliebri esse fecundum, dum ait: semen mulieris conteret caput serpētis: is videlicet, qui exin formatus & natus. An non autoritas Mosaica, omnium Philosophorū placitis sinistris præponenda.

Et si illic causa efficiens ac conformatrix hyperphysica cooperante Spiritu sancto, attamen, quin causa materialis, semen muliere, ex quo conformatio facta, fuerit naturalis, quis negare ausit. Si quis semini famineo facultatem plasticam detra-

S s

here

here contendat, ad minus principium materiale aduittat, necessum est. Nisi quis velit ipsi Rationi resisti, & contra luculentos sensus pugnare. Prout superius, haud fivolis rationibus & exemplis, est demonstratum.

Cum tali litigare videtur inanis esse labor, perinde ac ignem ferire gladio. Producentur aliquot exempla cadaverum muliebrium, in quorum testibus resectis nullum semen repertum. Ergo in omnibus, vel plerisque ita comparatum? O quam invalida sequela à particulari ad universale. Ego ipsemet hisce oculis lustravi, in publicâ anatomâ Patavinâ, ante 60. annos, manum admovente Fabricio ab Aquapendente, in Theatro assidente & cum admiratione spectante Jacobo Zabarella, Philosopho Peripatetico celebratissimo, resectis cujusdam fœminæ testibus, semen copiosum & crassum deprehensum. Calparus Bartholin⁹, Philosophus Danus, qui aliàs Aristotelis assecla, asserit, quod in aperitis cadaveribus earum, quæ diu à coitu sibi temperarunt, in vasis semen observetur circumfluere, & in testibus copiosius ac perfectius, & nonnunquam adeo copiosè effundi, ut dissectorem impediât. Peritissimus ille Anatomicus Riolanus refert, se in testibus virorum vel nullum, vel exiguum semen observasse, in mulierum autem testibus copio-

sus, sed serosius: post mortem feminalè humorem, dissipatis spiritibus, exiguum superesse, præsertim si æger chronico morbo confectus, decesserit. Qui tam luculenta & oculari fide probata repudiare velit, mihi videretur haud absimilis ei, qui solem, cœlo etiam sereno, in meridie lucere, negare ausit.

An non illud grandius paradoxum, omnes fœminas habere testes & vala spermatica, interim negare, omnes habere semen, & quæ habeant ex mille millenis, vix unam reperiri, cui obrigerit fœcundum. Sed datis ac concessis causis semen generantibus, vasis scilicet spermaticis & testibus, quid per Deum immortalem, erit obstaculo ac impedimento (in sanis, non morboris,) quò minus Natura Generationi intenta suū destinatum scopum attingere valeat, aliàs illa organa temerè à summo opificè, sexui fœmineo essent attributa. Si è mille millenis uni solum fœcundum semen obvenit, unde quæso artificiosa conjectura captanda, aut quis Genius revelavit, rem ita se habere? Ego invertam potius & jure meritoque dicam, ex mille millenis fœminis pauciores reperiri, quarum semen *æyosus*, luculento sit testimonio, tanta hominum multitudine, & tanta fœtum ad Matrem similitudo. Si illa sententia probanda, jamdudum Genus humanum è mediò fuisset sublatum, aut totius orbis terri-

territorium, ab incolis desolatum. Etenim cum absque semine foemineo nulla conceptio fieri queat, sive activum, vel saltem materiale principium concedendum, ut ex illius crassamento partes spermatica effingantur. Si ex mille millenis vix uni obtingat semen fecundum, calculus facile subducendus, quanta hominum raritas sit obventura. Objectio deprompta ex lib. 14. de usu part. Galen. quod femina ex se generare posset, si semen haberet fecundum. An non regerendum, rerum omnium conditorem pro summâ suâ sapientiâ, in primâ statim creatione ita constituisse, ut ex consortio maris & feminae, totum genus humanum propagaretur, cujusque semini peculiares attribuens facultates, ex in utriusque commistio requiratur. A ratione haud alienum, in Generatione, Semen maris, majorem vim conferre, ob calorem & spiritus Mechanicos seu Archæos potentiores, formam vitalem communicando, & semen femminile, ob legnitiem, excitando, in actum deducendo, & ad inferiores ac subservientes formas disponendo, prout superius illustribus monstrorum exemplis, abunde est demonstratum, non omnem agendi facultatem, semini muliebri esse derogandam, si quis dextrè, absque ullo præconcepto affectu, judicare velit, neminem fore autumo, qui refragari audeat. Cum & ipse Ga-

lenus lib. 2. d. Sem. c. 5. similitudinis fetus ad matrem, causam assignare non dubitet, semini ejus prævalenti;

Sed quid respondendum ad illud dubium, quod sicut Gallina absque coitu Galli, ova non minùs edat subventanea: ita femina molam ex se, sine viri commercio concipere valeat? Etsi multa in secretis Naturæ recondita, Rationi exactè haud exploranda: tamen prostant exempla sexus feminei, quæ absque consuetudine virili, molas edidère. Johan. Fernelius lib. 7. d. Gen. hom. asserit: rudiores Molas (sensûs & motûs expertes) sine virili irradiatione conceptas. Martinus Weinrichius Medicus in Epist. ad D. Libavium, proponens quæstionem, utrum Mola gigni possit absque semine virili, in affirmativam inclinans ait: Vidi cum aliis Medicis in puellâ Molam ingentis magnitudinis: confirmabat hoc magis, quod antea illius soror æquè Virgo, nullâ amissi pudoris suspitione, ex Molâ interierit, ex pollutione nocturnâ, semine in matricem coniecto. Idem confirmat Petrus Joh. Faber, Medicus Gallus, in suis Observat. exemplo Virginis Nob. 34. annorum, quæ ab aliis Medicis tympanitica judicata, cum Molam absque concubitu generari non posse existimarent, se autem statuere illam produci ex semine muliebri in uterum delato, ibique à calore innato & spiritibus mechanicis disponi, ad

imperfectam illius monstri generationem.

Sed mittam ista, suam cuique opinionem liberam relinquens: displicet tamen absurda vetera, dudum panè ab universo Machaonio

choro explosa & solidè refutata postliminò revocare, & ex inane laudem venari. *Philosophia* & *xerodotus* obfuscant mentem, etsi quis rectiora cernat, tamen non cedat.

EPISTOLA XVIII.

Ad quendam primarium Medicum de differentiis & causis spasmi, præsertim stridoris dentium, in febribus ardentibus.

Hæses de convulsione differentes, rerum novarum desiderio flagrans, ilicò perlustravi.

Sun enim magnus librorum Heluo, ut existimem, arculam avari citius repleti pecuniâ posse, quàm rerum utilium cognitione, exariari meam mentem. Cum haud pridem, amica dissensio inter nos suborta, de causâ stridoris dentium, succedentis febrî continuæ sat ardenti, te spasimum illum musculorum mandibulas moventium, à repletionem suam habuisse proventum, asseverante: me autem ab inanitione febrili calore, humidum absumente primigenium, *was* illud prodiisse, dictitante. Haud dubiè theses illæ cum in finem mihi visendæ sunt communicatæ, cum earum Author, convulsiones à solis malignis vaporibus irritantibus nervorum propagines, causari, ex toto rejectâ inanitione & repletionem, li-

terarum monumentis tradere, haud sit verecundatus, ut ex innotesceret, complures reperiri Medicos, tuæ sententiæ suffragantes & adstipulantes. Convulsio multorum Medicorum mentem convellit, ut se ex hoc labyrintho extricare, haud queant, *Thesæi* opus filo videretur, cujus ductum sequentes, se expedire, & tandem ad veritatis portam pertinere valeat: ut aliquid opis adferre liceat, & ego ingenii mei nervos, non nihil intendam.

Controversia illa dudum mihi sat cognita. Elapsi namque 60. anni, quod *Thesæi Thomæ Erasti* (qui tamen non primus author, sed præcursores habuit *Avicennam* & *Averrhoen*: nec *Galeno* id ignotum fuit) de spasmo tractantes, (quibus vulgari ac tritâ *priscorum Medicorum* statuentium repletionem & inanitionem, opinione eliminatâ, pro obtinendo suo intento, convulsionem à vaporibus tantùm malignâ qualitate